

NTFs tariffkonferanse 7.-8. mars 2013

Nøktern optimisme

Et av de sikreste vårtegnene er årets lønnsforhandlinger. For syvende gang arrangeres også NTFs tariffkonferanse for tillitsvalgte som en inspirasjon og bakgrunn for forhandlingene. I år handlet det først og fremst om fjorårets streikepregede oppgjør og Holden III-utvalget. I tillegg kom ESA-saken: To tannleger har klaget til Eftas overvåkingsorgan ESA over mulig ulovlig kryssubsidiering i Den offentlige tannhelsetjenesten.

Leder av Sentralt forhandlingsutvalg, Jan Theien, åpnet med å beskrive bakteppet for årets forhandlinger.

Akademikernes ståsted er som kjent at alle midler skal fordeles lokalt, og ved forrige lønnsoppgjør var det tett på at Oslo-tannlegene lyktes i å oppnå dette. Akademikerne er nå blitt den nest

største arbeidstakerorganisasjonen i statens tariffområde, og dette øker håpet om at det kan bli forandringer i måten lønnen fastsettes på.

Et annet element som alltid er viktig i lønnsforhandlingene er den økonomiske krisen ellers i Europa. Frontfagmodellen som brukes i norsk lønnsdannelse betyr at konkurranseutsatte næringer forhandler først, og brukes som en rettesnor for andre deler av arbeidslivet.

I fjor var alle hovedorganisasjonene i streik, bortsett fra Akademikerne og NTF, noe som etter manges mening skyldtes forhandlingssystemet. Etter disse erfaringene var alle partene i arbeidslivet enige i at «slik kan vi ikke ha det». Som en konsekvens satte regjeringen ned Holden III-utvalget for å se på den norske lønnsdannelsen de siste 12 årene siden handlingsregelen ble

innført. Utvalget er ledet av professor Steinar Holden.

Mellomoppgjøret 2013

Leder av Akademikerne kommune, Anders Kvam, bidro med flere erfaringer fra KS-området, som organiserer flest medlemmer i det offentlige. Han mente at frontfagmodellen ble satt på spissen ved fjorårets oppgjør. Modellen, som ble utarbeidet av tidligere leder av Statistisk sentralbyrå (SSB), Odd Aukrust, har som hovedhensikt å få til en sentral lønnsdannelse i Norge.

I streikeåret 2012 streiket nesten alle i KS-området. LO, Unio, YS og Akademikerne (med 0 streikende). I Oslo Kommune streiket UNIO og YS, og enkelte LO-forbund. De gikk til streik før de visste hva de fikk. En utbredt oppfatning var at dette var fullstendig

Årets tariffkonferanse ble arrangert av (fra venstre) Anne Marte Frestad Andersen, Farshad Alamdari og Jan G. Theien, som utgjør Sentralt forhandlingsutvalg, og John Frammer, forhandlingsjef fra NTFs sekretariat.

unødvendig. Alle streiket bare fordi de ansatte i staten gikk til streik.

Det er ikke godt å si hvordan neste hovedoppgjør blir, men Kvam trodde det var stor vilje til å ikke streike.

2013 er et mellomoppgjør. Det er generelt bare økonomi som diskuteres.

Økonomisk estimat

Forventet lønnsvekst fra SSB for året 2013 er 3,9 prosent, både i Stat, KS og Oslo kommune. Andre estimater ligger 0,1–0,2 prosent over eller under. SSB anslår den forventede prisstigningen til å bli 1,4 prosent.

Overheng og glidning er beregnet til 2,8 prosent for disse gruppene inn i 2013. Med anslått lønnsvekst på rundt fire prosent, er det ikke mye igjen til verken sentral eller lokal forhandling. LO er svært moderate i språkbruken til nå, men har samtidig sagt at de vil opprettholde kjøpekraften, altså anslagsvis 1,4 prosent. De har samtidig varslet i avisene at de ønsker mer penger til lave og middels inntekter.

Kvam karakteriserte årets oppgjør som oversiktlig, og at dette bør bety at forhandlingene kan gjennomføres uten mekling og andre vanskelige prosesser.

Særaldersgrensen

Særaldersgrensen gjelder bare i offentlig sektor, ikke i privat. En ordning hvor man kan slutte i det offentlige ved enten 65 eller 62 år og begynne å jobbe privat mens en tar ut full pensjon, vil føre til en omkamp om aldersgrensene på et eller annet tidspunkt. Det er to grupper i Akademikerne som har særaldersgrenser: tannleger og Krigskoleutdannede offiserer. Det har stor betydning hvordan dette lovverket blir utført. For tiden ligger det i en skuff i Arbeidsdepartementet sammen med en generell utredning om aldersgrenser.

Verken aldersgrenser eller pensjon vil være et tema i årets lønnsoppgjør, men det er viktig å være forberedt den dagen det kommer opp. For tannlegeforeningen er det fortsatt viktig å opprettholde retten til å fratre tidlig på en verdig måte og med fulle rettigheter den dagen aldersgrensen kommer med i forhandlingene.

Holden III-utvalget og lønnsdannelsen i Norge

Assisterende forhandlingssjef i Akademikerne, Greta Torbergsen, er Akade-

Leder av Akademikerne kommune, Anders Kvam, spesialrådgiver i KS, Karsten Kragh Langfeldt og assisterende forhandlingssjef i Akademikerne, Greta Torbergsen, ga deltakerne innsikt og inspirasjon foran årets lønnsoppgjør.

mikernes representant i Holden III-utvalget. Hun forklarte mandatet for utvalget:

Frontfagsmodellen skal videreføres. De skal vurdere erfaringene med lønnsdannelsen gjennom de 12 årene som er gått siden handlingsregelen og inflasjonsmålet for pengepolitikken ble innført, og drøfte makroøkonomiske utviklingstrekk som kan skape utfordringer for norsk økonomi og lønnsdannelse framover. Alle partene i arbeidslivet er med. Utvalget leverer sin innstilling 15. desember 2013.

Torbergsen stilte for øvrig et spørsmålstegn ved om forhandlingssystemet i offentlig sektor var konfliktskapende i seg selv, og om meklingsinstituttet er tilpasset 2012 eller 2014. Hun mente at det er en systemfeil når riksmeklingsmannen kan tvinge folk ut i konflikt. Det er ingen plikt for riksmeklingsmann i dag å legge fram en skisse.

Akademikernes holdning til frontfagsmodellen er at den samlede lønnsveksten i frontfaget skal være en norm for lønnsoppgjørene. Meningen er at konkurranseutsatt sektor skal være førende, men det skal ikke utgjøre en øvre eller en nedre grense for hva som kan oppnås i hvert lønnsoppgjør. Hensikten med frontfaget er å sikre at en moderat lønnsvekst samlet sett er i tråd med hva konkurranseutsatt næringsliv kan tåle, over tid. Her er tidsaspektet viktig. I offentlig sektor går ingen konkurs fordi du får høyere lønn. Sammenhengen mellom ansvarsfølelsen for virksomheten og lønnsveksten er ikke til stede i offentlig sektor, sa Torbergsen. Utfordringen ligger i en oljedopot økonomi i forhold til resten av privat sektor.

Torbergsen understreket at human-kapitalen utgjør 80 prosent av Norges verdier. Her i landet får en enormt mye

ut av hver lønnskroner, og det kommer ikke godt nok fram.

Teknas nye lønnsstatistikk fra begynnelsen av mars viser for øvrig at lønnsutviklingen i olje og gass ikke er høyere enn i privat sektor for øvrig. Det er blitt tatt til orde for å dele frontfaget i to, i oljerelatert og ikke-oljerelatert økonomi. Men for det første er utviklingen i lønninger ganske lik og dessuten er store deler av landet og industrien mer oljerelatert enn en tror. For eksempel er 60 prosent av tjenestene levert fra Rakkestad kommune oljerelaterte. Hvis frontfaget skal deles i to, risikerer vi å sitte igjen med noe som ikke er representativt for den tiden vil lever i i dag, som inneholder nedleggingsstruet industri med lav lønnsutvikling.

NTFs lønnsundersøkelse 2013

Forhandlingssjef i NTF, John Frammer, presenterte NTFs lønnsundersøkelse 2013, gjennomført for andre gang. Kort responstid kan forklare kun 50 prosent svar.

De viktigste, men kanskje ikke overraskende funnene, var at det er flest unge tannleger i offentlig sektor. Andelen kvinner er størst helt til aldersgruppene 55–59 år, her jevnes fordelingen ut.

Statistikken viser for øvrig store forskjeller i lønnsnivået fylkene imellom.

Lønnsoppgjøret 2013 og

Tannlegeforeningens særavtaler

Spesialrådgiver i KS, Karsten Kragh Langfeldt, kom med rykende ferske tall fra Teknisk beregningsutvalg, og mente at det er et tankekors at Norge i forhold til resten av Europa fortsatt sitter på den grønne gren Frontfagsmodellen gjør at partene holder seg til en forholdsvis lik ramme. Gjennomsnittlig lønnsvekst i 2012 var 4 prosent, ned fra 4,2 pro-

Advokat Elisabeth Scarpello fra NTFs sekretariat redegjorde for ESA-saken.

sent i 2011. Det er mindre forskjeller i lønnsvekst mellom hovedområder.

Det ligger en føring i tariffavtalen om at oppgjøret skal gi omtrent lik vekst for alle grupper. I fjor hadde tannlegene omtrent samme vekst som resten, for første gang på lenge. De har hatt en bedre lønnsutvikling enn de fleste grupper siden 2002, men ved forrige lønnsoppgjør dro legene fra.

For tannhelsesekretærer og tannpleiere var det en god vekst i 2012, det samme gjelder tannhelsetjenesten totalt. Det er en klar oppfatning at arbeidsgiverne prioriterte tannpleiere og sekretærer foran tannlegene ved siste lønnsoppgjør.

ESA-saken

Advokat i NTF, Elisabeth Flatla Scarpello redegjorde for ESA-saken for et lydhørt publikum. EFTA Surveillance Authority (ESA) håndhever EØS-avtalen og reglene om statsstøtte, konkur-

ranserett og det indre marked overfor Norge, Island og Lichtenstein.

ESA mottok i 2012 to klager angående konkurransevridning og mulig krysssubsidiering i Den offentlige tannhelsetjenesten (DOT) ved behandling av betalende voksne pasienter. NTF er ikke part i denne saken.

Det er en lav terskel for å sende inn en klage til ESA. Når ESA har mottatt en klage vil de først innhente informasjon for å få oversikt over saken og så ta stilling til om den bør undersøkes videre. Det vil vanligvis være en lang prosess før ESA eventuelt åpner en formell sak og treffer en avgjørelse. ESAs avgjørelser kan påklages til EFTA-domstolen. Hittil har Helse- og omsorgsdepartementet hatt ett møte med ESA og oversendt to brev med informasjon. Det er altså ikke åpnet noen formell sak ennå.

Gjennom EØS-avtalen er Norge deltaker i det europeiske indre marked som har til formål å sikre tilbydere like konkurransevilkår i et felles marked og oppnå mest mulig effektiv ressursbruk. Virkemidlene er konkurranseregler, regler om offentlige anskaffelser og regler om offentlig støtte. Dette betyr bl.a. at norske myndigheter (nasjonale regionale, lokale) ikke må favorisere foretak ved å gi dem støtte eller andre økonomiske fordeler som kan påvirke konkurransesituasjonen i markedet.

For å avgjøre om det faktisk skjer en krysssubsidiering fra DOTs virksomhet til prioriterte grupper (som staten overfører penger til å utføre) til den konkurranseutsatte delen av DOTs virksomhet

(dvs. tjenester som ytes betalende klientell) vil det blant annet være viktig at DOT i de ulike fylkene kan dokumentere hvordan prisene til betalende klientell er fastsatt. Har man for eksempel tatt hensyn til en forholdsmessig riktig andel av faste og variable kostnader ved å yte tjenester i det konkurranseutsatte markedet når prisene til betalende klientell fastsettes? ESA foretrekker vanligvis at det lages separate regnskapene for den konkurranseutsatte delen for at det skal være lett å dokumenteres at det ikke foreligger krysssubsidiering. Selv om det ytes statsstøtte, vil dette kunne aksepteres i noen tilfeller. Et eksempel er dersom tjenesten som ytes i det konkurranseutsatte markedet er en tjeneste av allmenn økonomisk betydning, det vil si tjenester som er så viktige at befolkningen bør være sikret tilgang til dem. Hvis markedet ikke tilbyr disse tjenestene i ønsket omfang eller til ønsket pris kan offentlige myndigheter velge å ta ansvar for organiseringen av tjenestene selv. De enkelte land har stor frihet til på egenhånd å definere hvilke tjenester dette gjelder. Det finnes også unntaksbestemmelser for støtte som har eksistert siden før EØS-avtalen trådte i kraft.

Departementets syn er at det ikke gis ulovlig støtte til DOTs virksomhet i det konkurranseutsatte markedet. Så vidt NTF kjenner til, sendte de sitt siste svar til ESA den 29. januar 2013.

*Tekst og foto:
Kristin Aksnes*